

public
RESULT

Sociaal- economische structuurversterking Zwolle-Münster

Naar een gezamenlijk
uitvoeringsprogramma
- MANAGEMENTSAMENVATTING -

September 2022

Ministerium für Wirtschaft, Innovation,
Digitalisierung und Energie
des Landes Nordrhein-Westfalen

In opdracht van EUREGIO

Versie: 29 september 2022

Public Result B.V.
Postbus 11649
2502 AP Den Haag
Tel: 070 – 3468816
e-mail: info@publicresult.nl
www.publicresult.nl
Opdrachtnummer: EUCOR21

© Copyright Public Result 2022.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever

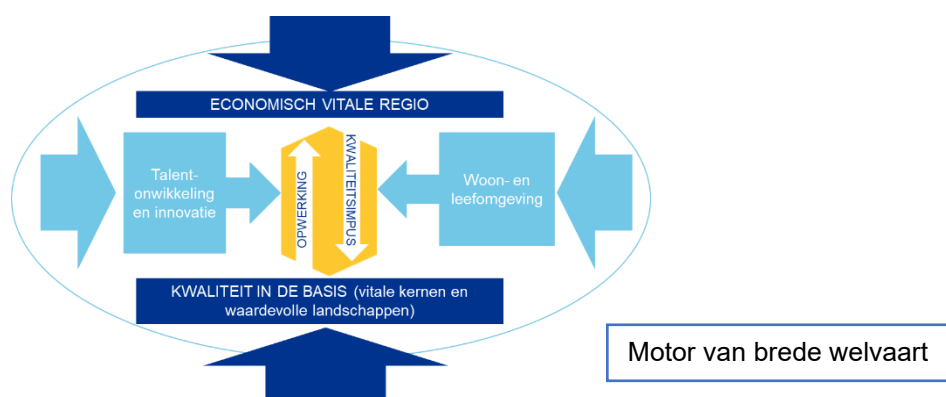
Naar een sociaal-economisch uitvoeringsprogramma!

De EUREGIO is een Nederlands-Duitse regio in het midden van Europa en verbindt verschillende gemeenten, provincies en steden in een deel van Overijssel en Noordrijn-Westfalen. De drie deelgebieden (Regio Zwolle, Twente en Münsterland) van de spoorlijn Zwolle-Twente-Münster delen een aantal sterke punten en kansen, waardoor de positie in Europees verband verder versterkt kan worden. Maar er zijn ook uitdagingen die vragen om een gestructureerde aanpak. De economie is vitaal, maar de huidige demografische situatie (vergrijzing van de bevolking en daardoor een krimpend aanbod op de arbeidsmarkt) vraagt aan beide kanten van de grens om oplossingen. Dat kan zijn het aantrekken van nieuwe inwoners door omvangrijke nieuwbouw (waar de Regio Zwolle bijvoorbeeld sterk op inzet), maar ook door het aantrekken van meer (tijdelijk werkzame) arbeidsmigranten uit andere Europese landen. Ook de grensoverschrijdende samenwerking tussen onderwijsinstellingen, kennisinstituten en het bedrijfsleven biedt kansen voor versterking van de economie.

Door de ligging aan de grens en aan belangrijke transportcorridors is de Euregio een aantrekkelijke regio voor vele bedrijven. Een goede bereikbaarheid tussen deze verschillende regio's speelt dus een belangrijke rol voor de economische ontwikkeling. Zo wordt door de regio's ingezet op een verbeterde grensoverschrijdende spoorverbinding tussen Zwolle en Münster in het kader van het INTERREG-gefinancierde EuregioRail project. Naast de verbeterde spoorverbinding, wil de regio ook inzetten op het versterken van de regionaal sociaal-economische structuren. Om dit te bereiken stelt de Euregio in samenwerking met triple helix partners uit de regio nu dit uitvoeringsprogramma op.

Werken aan de brede welvaart

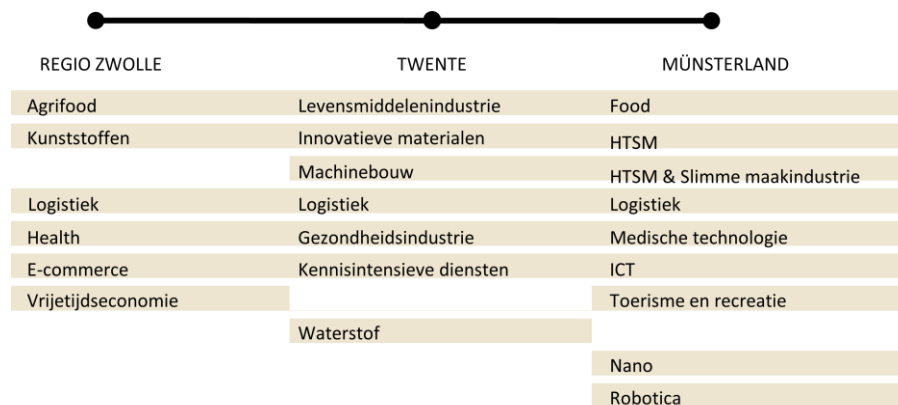
De projecten die in dit uitvoeringsprogramma worden beschreven versterken elkaar zo veel mogelijk. Er wordt een positieve spiraal op gang gebracht, waarbij investeringen in (circulaire) innovatie en human capital de economie stimuleren. Een groeiende economie levert weer investeringsvermogen (kwaliteitsimpuls) op om te steken in een gezond en duurzame woon- en leefklimaat in vitale kernen. Maar ook een vitale werkende beroepsbevolking die het verenigingsleven en de vitaliteit van de kernen positief beïnvloedt. Tegelijk is het ook zo dat bedrijven die talent nodig hebben hen ook een woning en een goed woon- en leefklimaat willen bieden. Hiervoor zijn investeringen in vitale kernen, woningen en voorzieningen belangrijk. Ook mobiliteit is een onderdeel van brede welvaart: het bevordert de arbeidsmobiliteit en leidt tot minder reistijdverlies door files en vertraging en dus meer vrije tijd. Bovendien leidt het zeker op het platteland waar relatief weinig voorzieningen in de directe nabijheid zijn (winkels, scholen, zorg) tot het sneller en beter kunnen bereiken van deze voorzieningen in de grotere dorpen en steden. Milieuvriendelijk openbaar vervoer in plaats van de auto leidt daarnaast tot minder CO₂ uitstoot.

Een economisch sterke grensregio...

In 2019 bedroeg de bruto toegevoegde waarde van de regio zo'n € 105 miljard euro. Wanneer dit uitgesplitst wordt voor het Duitse en het Nederlandse deel, wordt zichtbaar de bruto toegevoegde waarde aan beide kanten heel dicht bij elkaar ligt; € 48 miljard euro voor het Nederlandse deel en € 57 miljard voor het Duitse deel.

Er zijn veel overeenkomsten tussen de drie regio's. De gehele Euregio wordt gekenmerkt door een krachtige economie met een sterk mkb met veel familiebedrijven. Daarnaast is de dienstensector in de hele regio sterk vertegenwoordigd, evenals de sectoren techniek en logistiek.

Naast de textielindustrie zet de regio ook vol in op MedTech (medische technologie). In Zwolle is hier het Health Innovation Park een vooraanstaande speler in. Ook in Münster gebeurt veel op dit gebied. Niet alleen medische technologie, maar technologie in het algemeen is een belangrijke sector in de regio, voornamelijk in Twente en Münster. Twente staat bekend als de high tech regio, wat terug te zien is in een sterke focus op de high tech maakindustrie en smart materials. Ook onderwijsinstellingen zoals de High Tech Academy in Almelo en het Fraunhofer spelen in op deze kansrijke sectoren. In Münster ligt de focus eerder op smart manufacturing en de productie van batterijen. De sector landbouw, bosbouw en visserij aan beide kanten van de grens zijn goed voor een kleine 3% van de totale bruto toegevoegde waarde.

Toch zijn er ook verschillen over de grens. In Zwolle zijn er meer bedrijven in de groothandel, waar er in Twente juist meer bedrijven in de tuin en landbouw en in de gezondheidssector zijn. Hoewel er in alle drie de regio's veel bedrijven in de zakelijke dienstensector en de detailhandel zijn, zijn er in het Münsterland t.o.v. de Nederlandse kant een groot aantal bedrijven in de energiesector.

...met een krapper wordende arbeidsmarkt

Aan beide kanten van de grens wordt gekampt met grote tekorten op de arbeidsmarkt. Dat is te verklaren door de steeds ouder wordende bevolking in beide landen, ofwel vergrijzing. Er zijn steeds minder jonge mensen om het werk over te nemen. Naast vergrijzing is het gebrek aan het behouden van talent voor de regio een verklaring voor het tekort op de arbeidsmarkt. Veel jongeren vertrekken om te studeren (of na de studie) naar de Randstad voor een baan. Hoewel sommigen van hen weer terugkomen wanneer zij een familie willen beginnen, blijft een groot deel in de Randstad. In de Regio Zwolle doet zich overigens de ontwikkeling voor dat - als gevolg van de omvangrijke woningbouw - sprake is van een vestigingsoverschot van

hoogopgeleiden uit de Randstad. Dit draagt bij aan een meer evenwichtige arbeidsmarkt op dit niveau.

Veel kansen om te groeien...

De grensregio langs de spoorverbinding Zwolle-Twente-Münsterland biedt volop kansen voor de socio-economische ontwikkeling. Uit onderzoek zijn meer dan 50 maatregelen naar voren gekomen die bij kunnen dragen aan het realiseren van de potentie en die een bijdrage leveren aan één of meerdere acceleratiefactoren. In een breed traject zijn deze bouwstenen met triple helix partners uit de regio in het kader van een groot aantal gesprekken en drie focusgroep bijeenkomsten bij elkaar gebracht. Vertegenwoordigers van ondernemers, overheden en onderwijs- en kennisinstellingen vinden dat de economische groei moet worden gestimuleerd door vooral in te zetten op de arbeidsmarkt, het aantrekken en houden van talent, het aanjagen van innovatie en ondernemerschap, het wegnemen van de grensbarrières en het inspelen op de ruimtelijke kwaliteiten van de grensregio.

De maatregelen kunnen langs 6 programmalijnen worden geclusterd en tot concrete businesscases worden uitgewerkt:

Ondernemerschap en innovatie	High Tech transfer EUREGIO
	Grenzeloos ondernemen
	Sleutelen aan innovatie
Human Capital	Cross border talent
	Euregionale Doorlopende leerlijn
	Human Capital Agenda
Werklocaties en bedrijventerreinen	Grensoverschrijdende ruimtemonitor
	Verduurzaming en digitalisering bedrijventerreinen
Bereikbaarheid en woon- en leefklimaat	Fietsinfrastructuur
	Euregionaal ticketing
	Shared mobility
Regiomarketing	Onboarding platform
Samenwerking triple helix en versterken netwerk	Economic Board EUREGIO
	Grensoverschrijdende data

...en voor sociaal-economische structuurversterking

Deze gebalanceerde inzet brengt een positieve spiraal op gang: economisch en maatschappelijk zal de inzet erg lonen, omdat de focus ligt op de sectoren waar we het meeste resultaat van verwachten, namelijk de sectoren: maakindustrie, medische technologie, HTSM, agrifood (en landbouw) en logistiek. Zo wordt een vliegwiel op gang gebracht voor de gehele

economie. Door daarnaast in te zetten op arbeidsmarktmaatregelen moet een bijdrage geleverd worden om de arbeidsvraag op te vangen met arbeidskrachten uit de regio. En dat niet alleen door gerichte investeringen in scholing kan de economie meer dan trendmatig groeien: de arbeidsproductiviteit stijgt doordat de opleiding van werknemers goed aansluit bij het werk dat ze doen en hen goed heeft voorbereid op innovaties in hun sector. Verdere stijging van toegevoegde waarde per werknemer wordt gerealiseerd doordat cross-overs tussen sectoren worden gerealiseerd (bijvoorbeeld tussen maakindustrie en agribusiness), doordat het contact tussen kennisinstellingen en ondernemers structureel wordt versterkt en doordat innovaties beter vermarkt worden. Investerings in de natuur en het landschap zorgen voor een goed woon- en leefklimaat, dat meer werknemers en bewoners trekt. Zo blijft de regio zijn belangrijke woon-, recreatie- en verbindingsfunctie vervullen.

Een voortvarend begin, maar nu doorpakken!

Dit uitvoeringsprogramma toont concreet aan, dat er een grote sociaaleconomische groeispurong te maken is als de drie O's (ondernemers, onderwijs en overheid) in de drie regio's (en langs de spoorcorridor Zwolle-Twente-Münster) sterker gaan samenwerken. Die samenwerking is ook noodzakelijk om een rol te blijven spelen in de Europese en mondiale economische ontwikkelingen. Hierbij moet bedacht worden dat er niet alleen maar kansen liggen, maar ook bedreigingen het hoofd geboden moeten worden. Een versnipperde aanpak is minder kansrijk dan een sterke regio die gezamenlijk optrekt. Belangrijke opgaven zijn het behoud van een goede economische concurrentiepositie (zeker als de wereldeconomie mogelijk de komende jaren minder gunstig wordt), een goed functionerende arbeidsmarkt, de vergrijzing van de bevolking en daarmee de gezondheidszorg, het vinden van oplossingen voor de klimaatcrisis en de energietransitie. De ambities die in elk van de drie regio's aanwezig zijn bieden voldoende aanknopingspunten voor samenwerking.

De EuregioRail wordt hierin de katalysator en aanjager: niet alleen als infrastructuur maar als verbinder van de regio's en basis voor economische en sociale ontmoeting en uitwisseling.

In deze aanzet voor het uitvoeringsprogramma vindt u telkens de extra investering die nodig is om deze groeispurong te maken. Daarbij gaan we ervan uit dat deze groei nog verder versterkt wordt door integraal samen te werken aan het totale programma, en zo dus ook de meerwaarde van de cross-sectorale innovatie te benutten: bijvoorbeeld tussen alle inspanningen op het gebied van duurzaamheid en de innovaties op het gebied van ICT en arbeidsmarkt. Zo benutten we de stille reserve van de Euregioale samenwerking ten volle!

Doorpakken

De vraag is hoe we de eerste stappen gaan zetten met dit uitvoeringsprogramma. Waar beginnen we en hoe zorgen we dat inhoud, samenwerking en vertrouwen kunnen groeien? Maar ook dat we niet alles met alles gaan verbinden en vooral vergaderen en weinig doen? Wij stellen daarom een aantal concrete stappen voor om van denken naar doen te komen:

1. Bestaande projecten als springplank

De uitvoering van het programma zal vooral opgepakt kunnen worden vanuit bestaande maatregelen en inspanningen. Het voordeel van deze aanpak ligt in de verbinding van de bestaande initiatieven en programma's om als grensregio te werken aan de gezamenlijke ambitie. Wel hebben alle betrokken partijen nu de taak om deze eerste fase gezamenlijk vorm te geven. Zo kan er worden gestart met maatregelen waarvoor de benodigde middelen al gedekt zijn. Deze activiteiten moeten een springplank worden om (nieuwe) projecten op te pakken waar gezamenlijk door alle overheidslagen en de betrokken partners in geïnvesteerd wordt. Dit vraagt tevens om een goede lobby en een begeleidend communicatietraject.

2. Stel een verbindingsofficier aan

Verbinding en samenwerking ontstaan niet vanzelf: "Vertrouwen komt te voet en gaat te paard". Zeker in het begin is het van belang om actief partijen mensen en middelen te verbinden en overzicht te creëren. Het werkt katalyserend als in de eerste fase een 'verbindingsofficier' met deze aanzet in de hand aanspreekbaar is op deze rol en faciliteert, inspireert, informeert en verbindt. Tevens gaat deze verbindingsofficier op zoek naar de formatie van een kopgroep uit bedrijfsleven, onderwijs en overheid om dit uitvoeringsprogramma samen mee aan te jagen.

3. Pilots per programmalijn:

Om een boost aan het uitvoeringsprogramma en de innovatie te geven kan ervoor worden gekozen om per programmalijn één onderdeel op te pakken en als *pilot* vorm te geven: waar energie zit, waar partners al klaar staan om te beginnen of activiteiten uit te breiden. Dit draagt dan weer bij aan het opbouwen van een sterk verhaal (inhoud voor lobby en communicatie).

4. Creëer energie met de voortgang en netwerken

De voortgang die wordt geboekt moet een zichtbare plek krijgen in de (eu-)regionale communicatie: vergelijkbaar met andere regionale investerings- en uitvoeringsprogramma's zoals Keyport Midden-Limburg of de Regiodeals. Door de goede voorbeelden en projecten te laten zien worden nieuwe initiatieven aangezwengeld en wordt het netwerk geactiveerd. Zet hier dus ook een sterke communicatie binnen en buiten de Euregio voor op (socials, website, bijeenkomsten jaarlijkse toogdag).

5. Stuur vanaf het begin op een sterke lobby

Ga met een sterke en duidelijke propositie de boer op. De plus van dit sociaal-economische uitvoeringsprogramma sluit aan bij diverse prioriteiten van de diverse overheidslagen in beide landen en de Europese Commissie (denk aan bijvoorbeeld duurzaamheid, investeren in sleuteltechnologieën en de energietransitie).

6. Beleg dit uitvoeringsprogramma bestuurlijk

Een uitvoeringsprogramma met een ambitie als verwoord verdient een sterke coalitie van bestuurders uit de 3O's. Binnen de Euregio bestaan al sterke structuren. Zoek de aansluiting en maak het uitvoeringsprogramma van iedereen.